

Konstnärernas
Riksorganisation.

Utsikt från ateljéerna

Rapport 2: Gestaltungsuppdrag

Utgiven av: AB Svensk konstnärsservice /Konstnärernas Riksorganisation, 2025

Författare: Maria Adenfelt och Jon Brunberg

Förord: Sara Edström

Statistisk bearbetning: Astrid Gustafsson

Formgivning och grafisk produktion: Geska Helena Brečević

Ansvarig utgivare: Eva Månsson

Copyright: AB Svensk konstnärsservice

www.kro.se

Omslagsbild

Konstverk: *Pendlarkatedral*, © Karin Lindh / Bildupphovsrätt 2025

Foto: Fredrik Sweger

Konstnärernas Riksorganisation är de svenska bild- och formkonstnärernas fackliga organisation och företräder 3 500 bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Vi arbetar för goda villkor för bild- och formkonstnärerna och konstnärlig frihet.

Innehåll

Förord	2
Sammanfattning	3
Inledning	4
Kulturpolitiska aspekter på gestaltningsuppdrag	5
Resultat	6
Hur många har arbetat med gestaltningsuppdrag?	6
Gestaltningsuppdragens betydelse för konstnärernas inkomster	7
Hur många konstnärer har inkomster från gestaltningsuppdrag?	8
Vilka är uppdragsgivarna?	12
Vilka typer av problem kan uppstå	13
Varför har man inte arbetat med gestaltningsuppdrag?	14
Referenser	15

Förord

Vi kallar uppdrag att skapa konstnärliga verk för offentlig miljö för gestaltningsuppdrag – inte ”utsmyckning” – eftersom konsten har ett mycket bredare, djupare och krångligare uppdrag än att enbart försköna en plats. Det blir ofta vackert ändå. Men också eftertänksamt och reflekterande.

Den offentliga konsten involverar och engagerar medborgarna på de platser där den uppförs och vida omkring och är också mycket uppskattad. Tre av tio svenskar, 32 procent, vill ha mer konst i det offentliga rummet och hela 50 procent av svenska folket tycker att det är viktigt med offentlig konst. Det visar den undersökning från Verian som genomfördes på uppdrag av Konstnärernas Riksorganisation i slutet av 2024.

Detta visar tydligt att politiker på alla nivåer har ett brett folkligt stöd för att anlita konstnärer för att genomföra gestaltningsuppdrag. Men även fastighetsbolag och byggföretag måste möta svenskarnas önskningar om mer offentlig konst när de planerar våra gemensamma miljöer, oavsett om det gäller bostadsområden, transportinfrastruktur eller sjukhus.

Mycket offentlig konst tillkommer genom den så kallade enprocentsregeln som innebär att en andel av budgeten i ett byggprojekt, vanligen en procent, går till konstnärliga gestaltningar. Det är en princip som tillämpats av offentliga förvaltningar i Sverige sedan 1937 och som vi ska vara stolta över och värna om, särskilt i tider då det blåser kallt.

I den här rapporten har vi fokus på vad gestaltningsuppdrag har för betydelse för konstnärerna. Det framgår tydligt att det är en viktig inkomstkälla. De konstnärer som arbetar med offentlig konst har en högre medianinkomst än de kollegor som inte gör det. Men uppdragen innebär också att konstnärerna får möjlighet att genomföra större och mer komplexa projekt än de vanligtvis arbetar med, vilket leder till ny kunskap och möjlighet att arbeta vidare med sin konstnärliga praktik med ny kompetens. Det stärker konstnärskåren.

Sara Edström

Ordförande

Konstnärernas Riksorganisation

Sammanfattning

Konstnärer som arbetar med gestaltningsuppdrag har en högre medianinkomst än de som inte gör det.

De konstnärer som arbetade med gestaltningsuppdrag 2021–2023 hade en medianinkomst på cirka 217 800 kr per år. De som inte gjorde det hade en medianinkomst på cirka 170 000 kr per år. Det är en skillnad på 28 procent. Siffrorna visar att gestaltningsuppdrag är mycket viktiga för konstnärernas inkomster.

21 procent av de svarande hade inkomster från gestaltningsuppdrag under 2023.

29 procent har arbetat med, startat eller slutfört något konstnärligt gestaltningsuppdrag under åren 2021–2023.

Kommuner är den vanligaste uppdragsgivaren, följt av regioner och ”övriga uppdragsgivare” som till exempel kyrkor, samfund eller folkrörelser.

Majoriteten av de som har arbetat med konstnärliga gestaltningsuppdrag under 2021–2023 har arbetat med flera uppdrag.

53 procent av de som arbetat med konstnärliga gestaltningsuppdrag 2021–2023 uppgav att de hade haft någon form av problem vid genomförandet. Det vanligaste problemet är försening på grund av annan involverad part följt av dålig projektledning, okunskap hos annan part om gestaltningsuppdrag och att beslutad budget inte täckt kostnaderna.

Inledning

Detta är den andra delen i Konstnärernas Riksorganisations rapportserie *Utsikt från ateljéerna* som beskriver bild- och formkonstnärernas verklighet i siffror. Rapportserien baseras på resultatet av en enkät som skickades ut till medlemmarna i Konstnärernas Riksorganisation i maj 2024 med frågor om deras inkomster, verksamheter och olika typer av uppdrag. Syftet med undersökningen är att ge en uppdaterad lägesbild av bild- och formkonstnärernas situation.

Totalt 3 457 medlemmar tog emot enkäten och 1 564 svarade, vilket ger en svarsfrekvens på 45 procent. 944 personer besvarade hela enkäten. Svaren från de som inte avslutade enkäten ingår också i rapporten, vilket förklarar varför antalet svarande på de olika frågorna varierar. De som har svarat är professionella bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare. Vi benämner i rapporten dessa yrkesgrupper med samlingsnamnen "bild- och formkonstnärer" eller bara "konstnärer".

I den första delen i rapportserien fokuserade vi på konstnärernas inkomster och verksamhet. I denna del presenterar vi en fördjupning av hur konstnärer arbetar med uppdrag att genomföra konstnärliga gestaltningar för offentlig miljö och vilken påverkan det har på deras inkomster. Uppdragen handlar vanligtvis om skapandet av platsbundna konstverk som uppförs i offentliga byggnader som skolor eller sjukhus, i transportinfrastruktur, parker eller andra offentliga rum, men kan även omfatta tillfälliga eller mobila konstverk. Beställarna kan vara såväl offentliga som privata aktörer.

Vi har frågat konstnärerna om de har inkomster från gestaltningsuppdrag, vilka som är deras uppdragsgivare, hur många uppdrag de genomfört de senaste åren och vilka problem som de upplever i samband med uppdragen. Vi har även frågat de som inte genomfört gestaltningsuppdrag varför de har avstått från detta, och tittat på om det finns skillnader i inkomst mellan de som har arbetat med gestaltningsuppdrag under åren 2021–2023 och de som inte gjort det.

Kulturpolitiska aspekter på gestaltungsuppdrag

Den konst som återfinns i våra offentliga miljöer är tillgänglig för alla och därmed ett av de mest demokratiska konstnärliga uttryck vi har i samhället. Den offentliga konsten är därför viktig för att staten, regionerna och kommunerna ska kunna uppfylla våra nationella kulturpolitiska mål som säger att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet.

Den offentliga konsten är också populär bland svenskarna. En opinionsundersökning från Verian som genomfördes på uppdrag av Konstnärernas Riksorganisation i november 2024 visar att hela 50 procent av svenska folket tycker att det är viktigt med offentlig konst och att tre av tio svenskar, 32 procent, vill ha mer konst i det offentliga rummet. Bara 16 procent tycker att det finns för mycket offentlig konst.¹

Ett enkelt och träffsäkert sätt att säkerställa att invånarna får mer konst i sina offentliga miljöer är att fler kommuner, regioner och statliga aktörer beslutar om att tillämpa enprocentsregeln. Enprocentsregeln är en princip för finansiering av offentlig konst som innebär att en andel (vanligen en procent) av budgeten för byggprojekt investeras i konstnärlig gestaltning i form av skulpturer, statyer, muralmålningar och andra konstnärliga uttryck. Principen har tillämpats i Sverige sedan 1937 och har bidragit till att den offentliga konsten är ett av de mest tillgängliga konstnärliga uttryck vi har i våra livsmiljöer.

Enligt en undersökning från Konstnärsnämnden från 2020 tillämpas enprocentsregeln av 41 procent av kommunerna och 55 procent av regionerna.² Staten tillämpar dock inte enprocentsregeln på ett systematiskt sätt genom sina fastighetsförvaltande myndigheter, något vi anser att de bör göra. Även inom det relativt nya politikområdet "gestaltad livsmiljö" finns stora möjligheter att utveckla nya sätt att integrera konst i den offentliga miljön, men här krävs att bild- och formkonsten får en starkare ställning.

Den demokratiska rätten att möta och interagera med konst förutsätter att konstnärerna har goda villkor och att det offentliga agerar förebildligt när det gäller att följa branschpraxis för arvoderingar och andra villkor. Vi rekommenderar att branschen använder våra rekommendationer för gestaltungsuppdrag, och att fler uppdragsgivare antar standardvillkor som säkerställer goda villkor för bild- och formkonstnärer som genomför gestaltungsuppdrag.

1. Konstnärernas Riksorganisation, "Var tredje svensk vill ha mer offentlig konst i sina närmiljöer", pressmeddelande 2025, <https://www.kro.se/pressmeddelande/svenskarna-vill-ha-mer-offentlig-konst/>

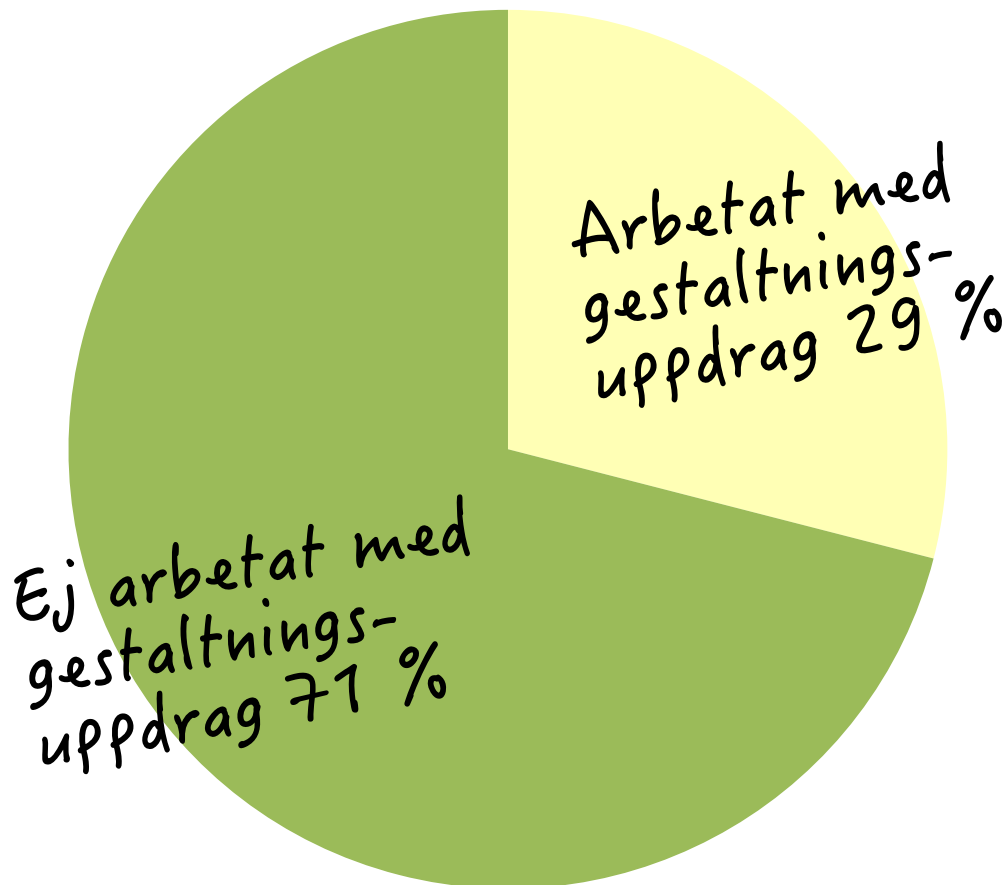
2. Konstnärsnämnden, 1% för konstnärlig gestaltning av offentlig miljö, rapport, 2020.

Resultat

Hur många har arbetat med gestaltungsuppdrag?

Av undersökningen framgår att 29 procent av de svarande har arbetat med, startat eller slutfört något konstnärligt gestaltungsuppdrag under åren 2021–2023 vilket framgår av **Figur 1**. De som svarade "Ja" fick också svara på ett antal följdfrågor om vilka uppdragsgivare de haft och vilka problem som uppstått vid genomförandet.

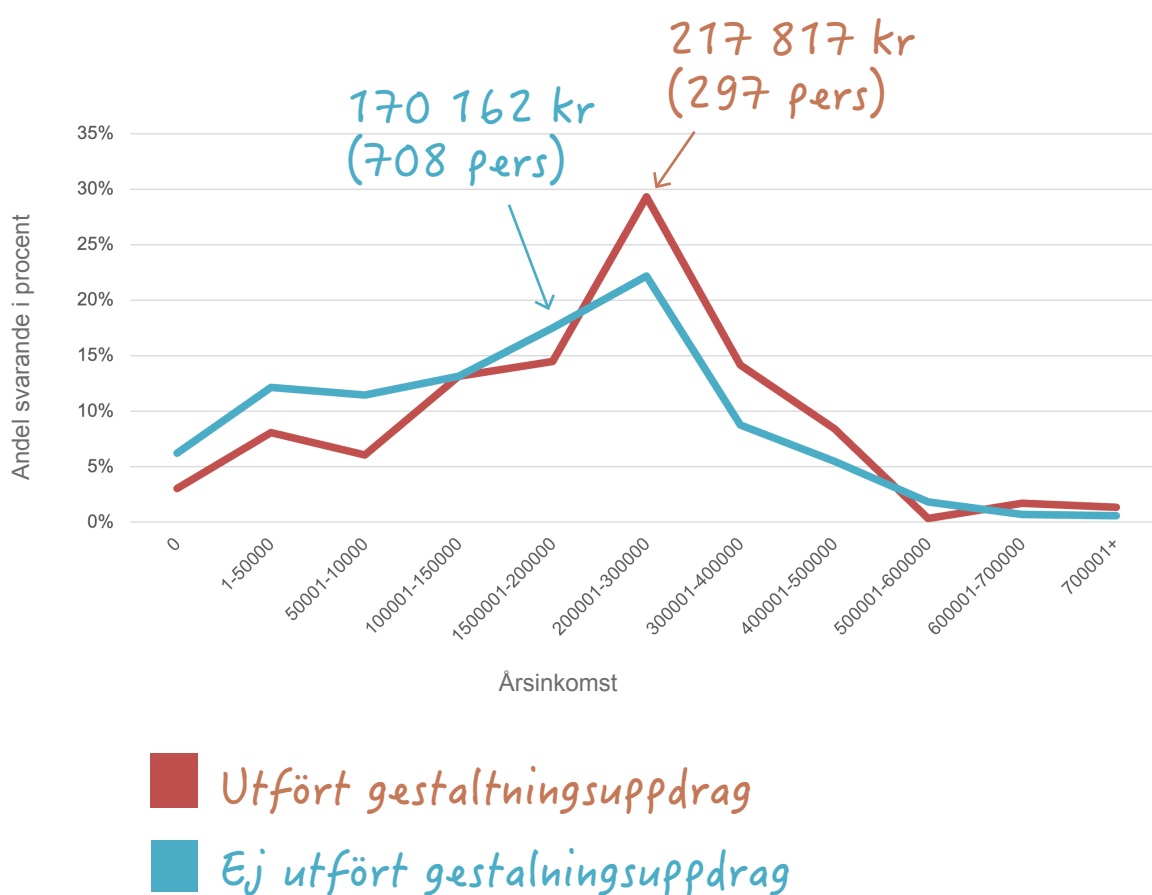
Figur 1: Andel som har arbetat med respektive inte arbetat med minst ett gestaltungsuppdrag under 2021–2023. Antal svar: 1 185.

Gestaltningssuppdragens betydelse för konstnärernas inkomster

Hur skiljer sig inkomsterna mellan de medlemmar som arbetade med gestaltningssuppdrag under åren 2021–2023 och de som inte gjorde det? Den frågan besvarar vi genom att jämföra den sammanlagda förvärvsinkomsten för 2023 för dessa grupper vilket redovisas i **Figur 2**. Frågor som rörde konstnärernas inkomster ingick i enkäten och redovisas i detalj i den första rapporten.³

Figur 2: Jämförelse av inkomst år 2023 mellan de som arbetade med gestaltningssuppdrag 2021–2023 och de som inte gjorde det. Antal svar: 1 005.

Siffrorna i grafen anger gruppens beräknade medianinkomst.

3. Konstnärernas Riksorganisation, "Utsikt från ateljéerna – rapport 1: Bild- och formkonstnärernas inkomster och verksamhet", <https://www.kro.se/rapporter/utsikt-fran-ateljeerna-2024/>

Diagrammet visar att de 297 personer som svarade "Ja" på frågan om huruvida de arbetat med något gestaltningsuppdrag under åren 2021-2023 har en högre inkomst än de som svarade "Nej" (se Figur 1).

Medianen för årsinkomsten för de som svarade "Ja" ligger i intervallet 200 001-300 000 kr (29 procent har uppgivit detta intervall). För de som svarade "Nej" är medianen 150 001-200 000 kr.

En statistisk skattning av medianvärdet uträknat med stöd av en formel för median i grupperade data visar att de konstnärer som arbetade med gestaltningsuppdrag 2021-2023 hade en medianinkomst på 217 800 kr per år medan de som inte gjorde det hade en medianinkomst på 170 000 kr per år. Det är en skillnad på 28 procent.

Även om vi i undersökningen inte kan belägga att det är just gestaltningsuppdragen som leder till att vissa konstnärer får en ökad årsinkomst så visar siffrorna att gestaltningsuppdrag är mycket viktiga för konstnärernas inkomster. Här finns ett samband som är viktigt att undersöka närmre.

Hur många konstnärer har inkomster från gestaltningsuppdrag?

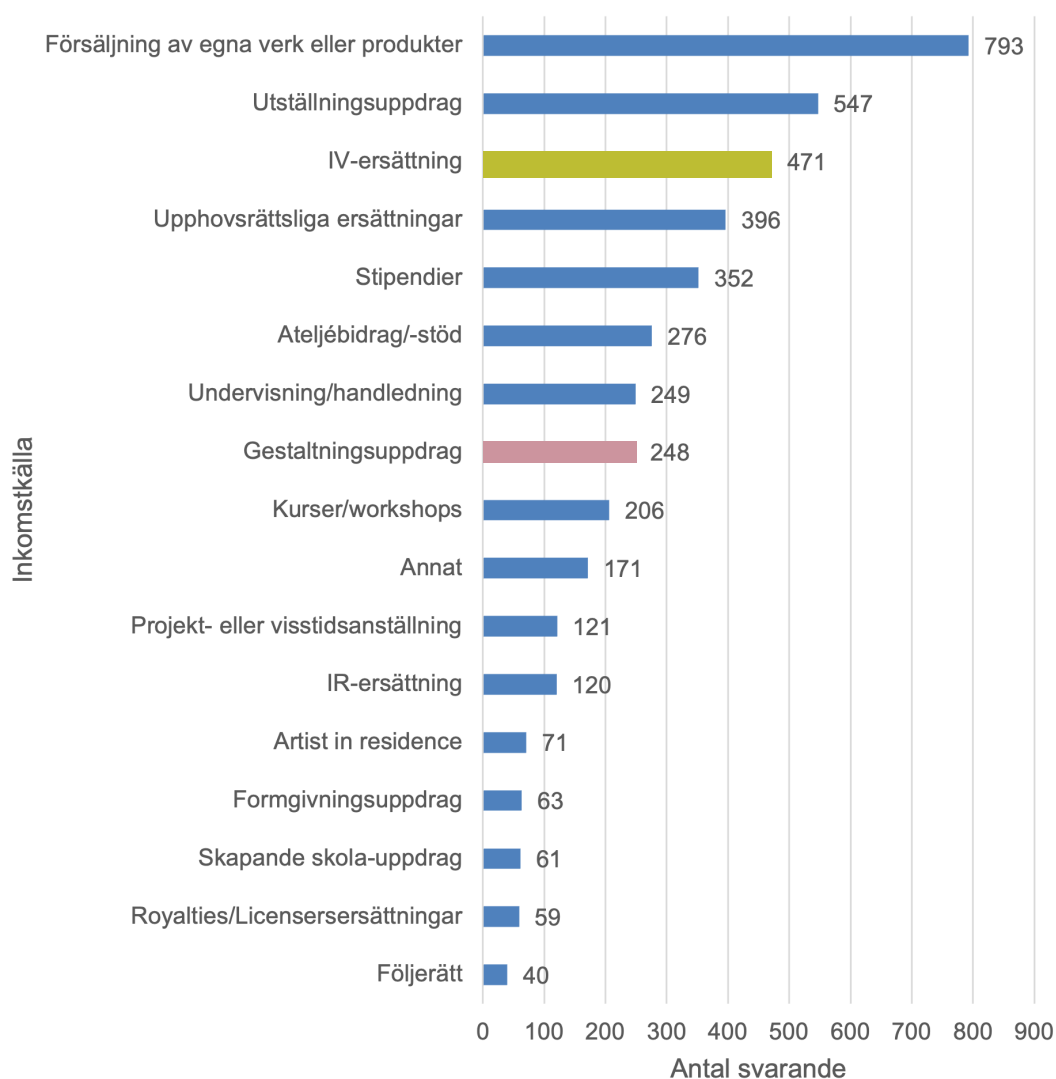
I undersökningen ingick frågan från vilka områden de svarande hade bild- och formrelaterade inkomster eller stöd under 2023. Resultatet presenteras i **Figur 3**. Notera att vi *inte* har frågat om inkomsternas storlek, bara *om* de haft inkomster från en viss typ av verksamhet.

Diagrammet visar tydligt att försäljning av egna verk och produkter är den vanligaste inkomstkällan. Bara en dryg femtedel, 21 procent, svarade att de fått inkomster från gestaltningsuppdrag 2023. Hela 39 procent av de svarande fick inkomster från den så kallade IV-ersättningen. IV står för Individuell visningsersättning, som är ett statsanslag som fördelas till konstnärer som sålt verk till statliga, regionala och kommunala institutioner och bolag samt kyrkor. IV kan jämföras med den ersättning som tonsättare får när deras musik spelas offentligt eller med den som författare får när deras böcker lånas ut på bibliotek.⁴ Mer statistik om IV-ersättningen hittar du i vår rapport *Konstbranschen i siffror 2023*.⁵

4. IV-ersättningen är ett generellt konstnärsstöd avsett att kompensera konstnären för den inskränkning som görs i upphovsrättslagens § 20 och som inte gör det möjligt för konstnären att kräva ersättning för offentlig visning av överlåtna verk. Se: Bildupphovsrätt, Frågor och svar om IV, <https://bildupphovsratt.se/upphovspersoner/offentliga-verk/iv-fragor-och-svar-faq>.

5. Konstnärernas Riksorganisation, "Konstbranschen i siffror 2023", <https://www.kro.se/rapporter/konstbranschen-i-siffror-2023/>

Figur 3: Områden som medlemmarna hade bild- och formrelaterade inkomster eller stöd från under 2023.
Antal svar: 1198. Fler än ett svarsalternativ kunde väljas.

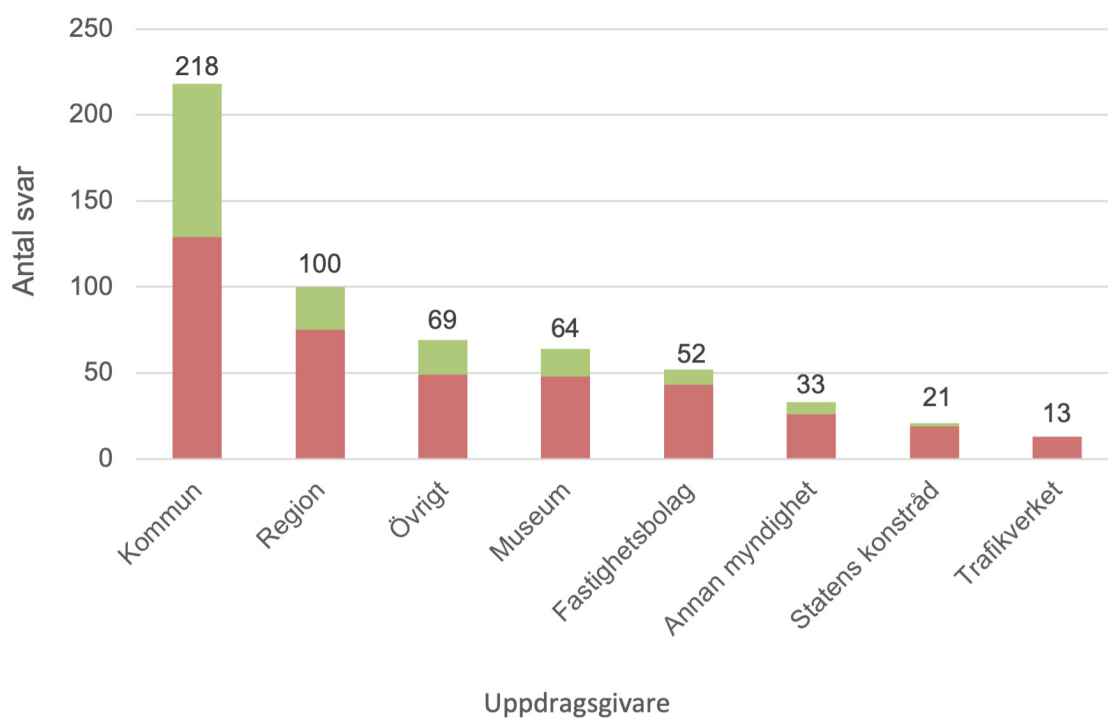
Utifrån en vidare analys av enkätsvaren ser vi att antalet respondenter som haft inkomst från gestaltningsuppdrag har ett samband med hur stor andel av konstnärernas förvärvsinkomst som kommer från konstnärlig verksamhet. Av de som uppgivit att 100 procent av deras förvärvsinkomst år 2023 kom från konstnärlig verksamhet har nära hälften, 44 procent, inkomster från gestaltningsuppdrag. Av de som har uppgivit att 75 procent eller mindre av deras förvärvsinkomst år 2023 kom från konstnärlig verksamhet har bara 15 procent inkomster från gestaltningsuppdrag. Detta är det konstnärliga inkomstområde där skillnaden är störst mellan de som försörjer sig helt genom konstnärlig verksamhet och de som inte gör det. Även detta är ett samband som tyder på att gestaltningsuppdrag är viktiga för konstnärernas inkomster.

Vilka är uppdragsgivarna?

De svarande som har utfört minst ett gestaltningsuppdrag under 2021–2023 har fått svara på vilka typer av uppdragsgivare de har haft under perioden och hur många uppdrag de har genomfört för respektive typ av uppdragsgivare. Figur 4 visar hur många av de svarande som har gjort ett gestaltningsuppdrag eller fler än ett gestaltningsuppdrag för olika typer av uppdragsgivare.

Som framgår av **Figur 4** är kommuner den uppdragsgivare som flest svarande har gjort uppdrag för oavsett om det rör sig om ett gestaltningsuppdrag eller fler än ett uppdrag, följt av regioner. Observera att kommuner och regioner också kan förekomma som huvudmän inom kategorierna "övrigt", "museum" och "fastighetsbolag". Kategorin "övrigt" inkluderar exempelvis kyrkor, samfund, vårdinrättningar, folkrörelser, skolor, universitet, stiftelser och fonder.

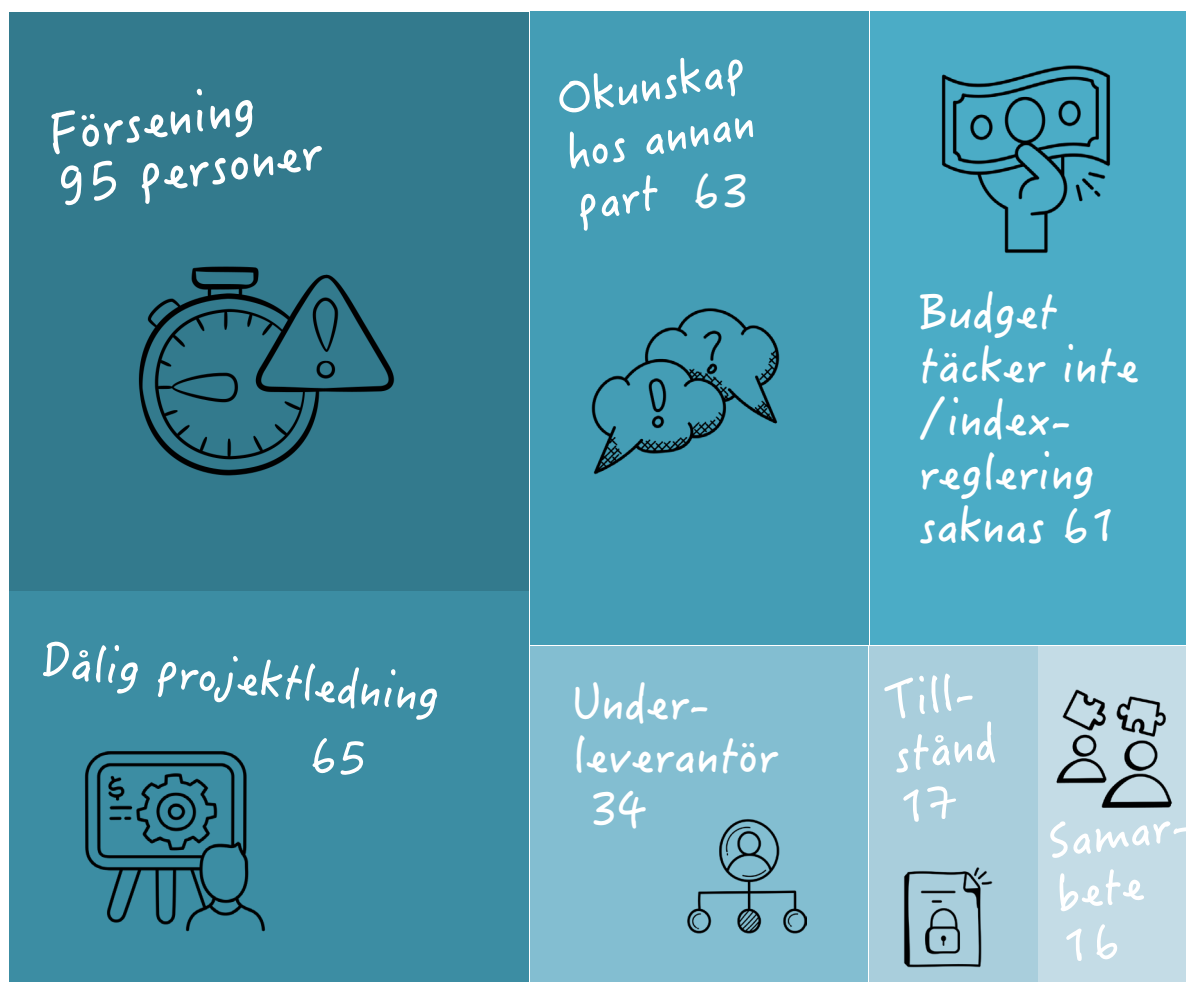
Figur 4. Svaranden som arbetat med gestaltningsuppdrag på uppdrag av respektive beställare under 2021–2023. Antal svar: 330.

Vilka typer av problem kan uppstå?

Vid genomförandet av ett gestaltningsuppdrag kan många olika typer av problem uppkomma och vi har velat ta reda på vilka som är vanligast förekommande. De som svarade "Ja" på frågan om de arbetat med gestaltningsuppdrag under åren 2021-2023 fick en följdfråga om de upplevt några problem vid genomförandet, där de fick välja mellan några problem som kan uppstå vid den här typen av uppdrag. Av de 327 svarande angav 47 procent att de inte hade haft några problem. Resterande 53 procent svarade att det hade uppstått problem i samband med gestaltningsuppdrag, vilka redovisas i **Figur 5**.

Figur 5: Antal svarande som upplevt olika slags problem vid genomförande av gestaltningsuppdrag.
Antal svar: 327. Det var möjligt att välja mer än ett svarsalternativ.

De vanligaste problemen var försening på grund av annan involverad part (till exempel markarbete, elanslutning etcetera), följt av dålig projektledning, okunskap hos annan part om konstnärliga gestaltningar som påverkar genomförandet och att beslutad budget inte täcker kostnaderna eller avsaknad av indexreglering av budgeten.

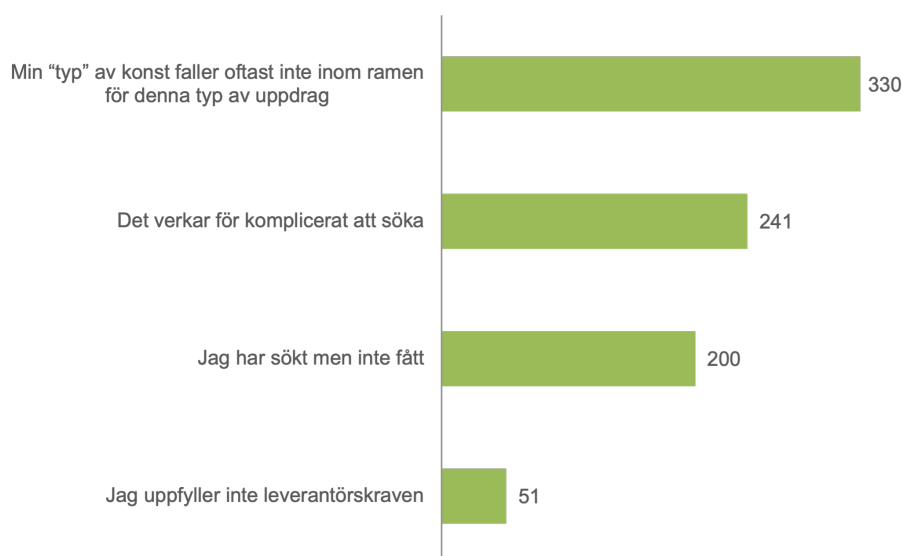
För att problem ska kunna identifieras och undvikas har Konstnärernas Riksorganisation tagit fram rekommendationer för gestaltningsuppdrag som går igenom gestaltungsprocessens olika faser och som kan användas både av beställare och konstnärer. Rekommendationerna kan laddas ned från vår webbplats.⁶

Varför har man inte arbetat med gestaltningsuppdrag?

De som svarat att de inte arbetat med gestaltningsuppdrag 2021–2023 fick möjlighet att svara på anledningarna till detta, vilket redovisas i **Figur 6**.

Den vanligaste anledningen till att de svarande inte hade gjort något gestaltningsuppdrag är att man anser att ens konst inte faller inom ramen för den typ av uppdrag som gestaltningsuppdrag innebär. Näst vanligaste anledningen är att man upplever att det verkar för komplicerat att söka, följt av att man har sökt gestaltningsuppdrag men inte fått. Det är även värt att notera att hela 28 procent svarade "Annat" och uppgav i fritextsvar att anledningen var brist på intresse eller ork, sviktande hälsa eller brist på tid på grund av annat arbete eller verksamhet.

Figur 6: Anledningar till att man inte har gjort något gestaltningsuppdrag under åren 2021–2023.
Antal svar: 836. Fler än ett svarsalternativ kunde väljas.

⁶ Konstnärernas Riksorganisation, Rekommendationer för gestaltningsuppdrag, 2020, <https://kro.se/rapporter/rekommendationer-konstnarliga-gestaltningar/>

Referenser

Konstnärernas Riksorganisation, "Rekommendationer för gestaltungsuppdrag", 2020.
<https://kro.se/rapporter/rekommendationer-konstnarliga-gestaltningar/>

Bildupphovsrätt, "Frågor och svar om IV", webbsida
<https://bildupphovsratt.se/upphovspersoner/offentliga-verk/iv-fragor-och-svar-faq>.

Konstnärernas Riksorganisation, "Konstbranschen i siffror 2023", rapport, 2023.
<https://www.kro.se/rapporter/konstbranschen-i-siffror-2023/>

Konstnärernas Riksorganisation, "Utsikt från ateljéerna – rapport 1: Bild- och formkonstnärernas inkomster och verksamhet", rapport, <https://www.kro.se/rapporter/utsikt-fran-ateljeerna-2024/>

Konstnärsnämnden, *1% för konstnärlig gestaltning av offentlig miljö*, rapport, 2020.

Konstnärernas Riksorganisation, "Var tredje svensk vill ha mer offentlig konst i sina närmiljöer", pressmeddelande, 2025. <https://www.kro.se/pressmeddelande/svenskarna-vill-ha-mer-offentlig-konst/>

